

PADDESTOELEN EN RELIGIE.

Toen de Heer R.G.Wasson, Amerikaans bankier, huwde met een Russische vrouw, ontdekte hij, dat er tussen hem en zijn echtgenote een verschil bestond, dat, hoewel op het eerste gezicht niet erg belangrijk, een grote invloed op hun verder leven zou hebben.

Het bleek de Heer Wasson, dat zijn vrouw een grote liefde had voor paddestoelen, terwijl hijzelf zich het bestaan van deze organismen nauwelijks bewust was. Mevrouw Wasson had uit haar vaderland niet alleen een gedegen kennis van eetbare en giftige soorten meegebracht, maar ook een grote waardering voor de "waardeloze" soorten, die zij alleen al om de sierwaarde mee naar huis nam.

Tijdens hun gesprekken over dit verschil in instelling tegenover fungi, realiseerden zij zich, dat zij beiden in dit opzicht goede vertegenwoordigers waren van de volken, waar toe zij behoorden en dat de etiketten "mycophilia" (liefde voor de fungi) en mycophobia (afkeer van de fungi) op de etiketten van ganse populaties geschreven konden worden.

Het idee drong zich aan het echtpaar Wasson op, dat er voor deze, tot het cultuur patroon van gehele volken behorende eigenschappen, een verklaring moest zijn, vermoedelijk ver terug in de historie.

Deze veronderstelling nu werd uitgangspunt van een omvangrijk onderzoek naar de relaties tussen mens en paddestoel. De equivalenten voor het woord paddestoel en de namen van een aantal soorten in een groot aantal talen werd nagegaan. De rol van de paddestoel in de spreektaal, in de litteratuur, in de kunst en in de geschiedenis werd onderzocht.

En over de gehele wereld werden primitieve bevolkingsgroepen bezocht en getest op hun kennis van de paddestoelen. Bij dit alles werd vooral gelet op de emotionele waardering van de paddestoel door de mens.

Veel van de gegevens uit deze onderzoekingen zijn te vinden in Wassons boek : "Mushrooms, Russia and History"

(helaas voorzover mij bekend, vermoedelijk door de hoge prijs, niet in Nederland aanwezig).

Geleidelijk rijpte bij de Wassons het idee dat de houding van bepaalde volken tegenover paddestoelen zijn oorsprong moest vinden in religieuze gebruiken in de vroege geschiedenis. Zo kwamen zij te weten, dat de gewone Vliegenzwam, Amanita muscaria, een rol speelde in de godsdienst van een aantal geïsoleerde volksstammen in Siberië. Ook ontdekten zij, dat schrijvers uit de 16e eeuw berichtten over fungi, waaraan de Indianen in Mexico een goddelijke waarde hechtten.

Bovendien vonden archeologen in Guatemala steeds meer ong. 30 cm hoge stenen paddestoelen, zonder evenwel te veronderstellen, dat het werkelijk paddestoelen moesten voorstellen. Het waren de Wassons, die durfden verkondigen, dat men hier met religieuze symbolen te maken had, van een eredienst, waarin paddestoelen een belangrijke rol speelden.

Is hun veronderstelling juist, dan gaan de sporen van deze cultus terug tot circa 1500 jaren voor Christus.

Nu rees de vraag welke paddestoelen in Midden Amerika vereerd werden en waarom.

Verschillende schrijvers hadden reeds vermeld, dat de eredienst van de paddestoel in de bergen van Mexico nog bestond. Een onderzoekingstocht naar dit gebied lag dus voor de hand. Enige van deze tochten vonden plaats in 1953 en latere jaren en de resultaten waren bijna sensationeel.

Nog altijd worden in de natte tijd omstreeks Nieuwe Maan in de bergen van Mexico 's morgens voor zonsopgang de heilige paddestoelen verzameld. "Gods vlees" werden ze door de Azteken genoemd. Verhandeld worden ze niet. Door bananebladeren tegen profane blikken beschermd worden ze bij de priester(es) gebracht, soms pas nadat ze in de kerk enige tijd in een kom op het altaar hebben gestaan.

's Avonds wordt dan in een afgelegen hut door de priester voor een kleine groep de eredienst opgedragen. De aanwezigen nemen enige paddestoelen tot zich, waarna zij bij gedempt licht en zacht, eentonig zingen van de priester, in een wonderlijke toestand geraken, waarin zij

ongelooflijke en ontzagwekkende vizioenen zien, "waarin zij over de horizon van dit bestaan schouwen, andere dimensies van bestaan betreden, waarbij zij zelfs God leren kennen".

De Heer Wasson, die na zeer veel moeite, er zelf in slaagde aan zo'n séance deel te nemen, waarschuwt, dat deze ervaring met geen andere te vergelijken is en dat onze taal de woorden niet kent om haar te beschrijven. Het lichaam wordt loodzwaar, maar alle zintuigen krijgen een uiterst scherp waarnemingsvermogen en zijn niet meer aan tijd en ruimte gebonden. "Terwijl het lichaam daar ligt, is de ziel vrij, verlost van alle tijdsbesef, alert als nooit te voren, een eeuwigheid levend in één nacht".

Slechts het Griekse woord "ekstatis", dat de vlucht van de ziel uit het lichaam betekent, schijnt een adequate term voor deze ervaring, die oneindig schoon en tegelijkertijd verschrikkelijk is.

Het merkwaardige is, dat men na enige uren weer volkomen fit is voor de dagelijkse arbeid. Maar de dingen van alle dag lijken oneindig veel onbelangrijker dan dat wat men 's nachts beleefd heeft.

Er is een opmerkelijke gelijkenis tussen de Mexicaanse cultus van de goddelijke paddestoel en het Mysterie van Eleusis in het oude Griekenland, waarvan het geheim tot nu toe angstvallig bewaard is gebleven.

Uit beschrijvingen en afbeeldingen is gebleken, dat in de tempel van Eleusis de ingewijden, na het tot zich nemen van een drank, verbazingwekkende vizioenen kregen. De beschrijvingen van de ervaringen van hen, die aan deze ceremoniën deelnamen, o.a. Plato, komen sterk overeen met die van de Wassons van de Mexicaanse riten.

Betekenisvol is het feit, dat ook de oude Grieken paddestoelen "het voedsel der Goden" noemden. Zou het mysterie van Eleusis geen mysterie meer zijn ?

Het onderzoek van de hallucinogene of psychotrope fungi (zo worden de vizioenen verwekkende soorten thans aangeduid) werd voortgezet. De soorten werden door vooraanstaande mycologen als Heim, Singer en A.H. Smith onderzocht en beschreven.

Hierbij zijn ong. 20 soorten en enige variëteiten met hallucinogene eigenschappen bekend geworden, waarvan driekwart nieuw voor de wetenschap. De meeste behoren tot het geslacht Psilocybe, maar er zijn ook soorten uit de geslachten Stropharia, Psathyrella, Panaeolus en Conocybe onder.

Een aantal soorten zijn in cultuur gebracht en na chemische analyses is men erin geslaagd de psychotrope stoffen te identificeren : zij behoren tot de indol-derivaten. Stoffen met dezelfde eigenschappen komen voor in zaden, die door Mexicanen worden gebruikt ter vervanging van de heilige paddestoelen, als deze niet beschikbaar zijn. Het zijn zaden van Rivea corymbora en Ipomoea violacea, beide behorende tot de Convolvulaceae, de familie van de Windeachtigen.

Het is dus mogelijk, dat de Grieken andere planten dan paddestoelen gebruikten voor de bereiding van hun hallucinogene drank. Opvallend is echter, dat de ceremoniën in Eleusis alleen in september en oktober plaats vonden.

De pharmaceutische industrie heeft grote belangstelling voor de hallucinogene stoffen. Er blijken mogelijkheden te zijn tot toepassing ervan in de geneeskunde.

Het één en ander demonstreert wel duidelijk, hoe goed het is dat man en vrouw hun onderlinge problemen goed uitpraten. Zelden zal dit uitpraten zulke resultaten hebben als in het geval van de Heer en Mevrouw Wasson ! Maar zelden zal ook dit uitpraten zo grondig gebeuren !

N.B. De gegevens voor bovenstaand artikel werden ontleend aan het art. van R.G.Wasson : "The Hallucinogenic Fungi of Mexico", in Botanical Museum Leaflets of the Harvard University 19(7):137-162 (1961).

Drs.C. Bas.

In aansluiting op bovenstaand art. verwijzen wij onze lezers nog naar het verslag van de lezing van Dr.Singer op pag. 41 e.v. van dit nr.